

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
INNOVATSION
RIVOJLANISH VAZIRLIGI

BOSHLANG'ICH TA'LIMGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI TATBIQ ETISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI VA RIVOJLANISH OMILLARI

XALQARO ILMIIY-AMALIY ANJUMANI

MATERIALLARI

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ
МАКТАБГАЧА ВА БОШЛАНҒИЧ ТАЪЛИМ ФАКУЛЬТЕТИ
БОШЛАНҒИЧ ТАЪЛИМ МЕТОДИКАСИ КАФЕДРАСИ**

**БОШЛАНҒИЧ ТАЪЛИМГА РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ ТАТБИҚ
ЭТИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ ВА РИВОЖЛАНИШ
ОМИЛЛАРИ**

**ХАЛҚАРО МИҚЁСИДАГИ ИЛМИЙ-АМАЛИЙ АНЖУМАН
МАТЕРИАЛЛАРИ**

2021 йил, 1 -2 апрель

БУХОРО - 2021

Илмий анжуманнинг дастурий қўмитаси

- О. Х.Хамидов – Бухоро давлат университети ректори, иқтисод фанлари доктори, профессор, раис.
- О.С.Қаҳҳоров – илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректор, раис муовини.
- Ў.У. Рашидов – молия ва иқтисод ишлари бўйича проректор, аъзо.
- Қ.Р.Тўхсонов – мактабгача ва бошланғич таълим факультети декани, аъзо.
- Ю.Ю.Азимов – мактабгача ва бошланғич таълим факультети ўқув ишлари бўйича декан ўринбосари, аъзо.
- Н.О. Сафарова – мактабгача ва бошланғич таълим факультети ёшлар билан ишлаш бўйича декан ўринбосари, аъзо.
- А.Р.Ҳамроев – бошланғич таълим методикаси кафедраси мудири, аъзо.
- Ю.А. Пўлотова – бошланғич таълим методикаси кафедраси ўқитувчиси, котиб.

Илмий анжуманнинг ташкилий қўмитаси

- О.С.Қаҳҳоров – Бухоро давлат университети илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректор, раис муовини.
- Қ.Р.Тўхсонов – мактабгача ва бошланғич таълим факультети декани, раис муовини.
- Г.Т. Зарипов – ИТ, И ва ИПКТБ бўлими бошлиғи, аъзо.
- Ю.Ю.Азимов – мактабгача ва бошланғич таълим факультети ўқув ишлари бўйича декан ўринбосари, аъзо.
- Н.О. Сафарова – мактабгача ва бошланғич таълим факультети ёшлар билан ишлаш бўйича декан ўринбосари, аъзо.
- А.Р.Ҳамроев – бошланғич таълим методикаси кафедраси мудири, аъзо.
- Ф.М.Қосимов – бошланғич таълим методикаси кафедраси доценти, аъзо.
- Ғ.М.Сайфуллаев – бошланғич таълим методикаси кафедраси доценти, аъзо.
- Н.Б.Адизова – бошланғич таълим методикаси кафедраси катта ўқитувчиси, аъзо.
- Р.А.Қўлдошев – бошланғич таълим методикаси кафедраси ўқитувчиси, аъзо.
- Р.Х.Жумаев – бошланғич таълим методикаси кафедраси ўқитувчиси, аъзо.

Тўплам Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 2 мартдаги 78-фсонли фармойиши билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикасида 2021 йилда халқаро ва республика миқёсида ўтказиладиган илмий ва илмий-техник тадбирлар режасида белгиланган тадбирларнинг бажарилиши мақсадида 2021 йил 1 апрель куни Бухоро давлат университети Бошланғич таълим методикаси кафедрасида **“Бошланғич таълимга рақамли технологияларни татбиқ этишнинг замонавий тенденциялари ва ривожланиш омиллари”** мавзусидаги халқароилмий-амалий анжуман материаллари асосида тузилди.

Масъул муҳаррир:

А.Р.Ҳамроев, педагогика фанлари доктори, доцент

Такризчилар:

Б.Р.Адизов, педагогика фанлари доктори, профессор
Ю.Ю.Азимов, филология фанлари номзоди, доцент

смыслообразования, перестраиваются и парадигматика, и синтагматика речи, а также ее коммуникативная ориентация и функция” всегда является вызовом для переводчика. С современной точки зрения, воспроизведению при переводе поэтического текста должны подлежать три его аспекта: смысловой (что сказано), стилистический (как сказано) и прагматический (какую реакцию вызывает сказанное у читателя). Именно комплексность задач, стоящих перед переводчиками басен, породила мысль об их принципиальной непереводаемости. Басни Гулхани нельзя переводить ни на какой иностранный язык; их можно только переделывать, но тогда что же будет в них хорошего резюмировало не просто превалирующий, но единоголосный и однозначный взгляд.

Использованная литература

1. Национально-культурные ценности востока в баснях Мухаммада Шарифа Гулхани Садуллоева Махфуза Гайбуллоевна THEORETICAL & APPLIED SCIENCE 13 2020.

BOSHLANG'ICH SINFLARDA MUSIQA TA'LIMI MAZMUNINI INTEGRASTIYALASHNING BA'ZI MASALALARI

D.Yu. Ro`ziyev, BuxDU dostenti

Zamonaviy ta'lim talablaridan biri, bu – boshlang'ich ta'limda barcha fanlar qatori musiqa fanidan ham demokratik modelga asoslangan o'quv-biluv jarayonini integrativ tamoyillar asosida tashkil etishdir. Musiqa ta'limiga bunday yondashuv o'z navbatida, mahsuldor va reprodaktiv usullarni integrastiyalab borishni va uning pirovardida o'quvchilar tomonidan musiqa ta'limi mazmunini nazariy va amaliy jihatdan samarali o'zlashtirish imkonini yaratish zarurligini taqazo etadi. Chunki o'quvchilarning musiqa fanidan maksimal darajadagi mujassamlashtirilgan bilimlarni egallash uchun qilgan intilish va harakati ularning shu sohadagi tushunchalarini muntazam rivojlanib borishiga yordam beradi. Shuning uchun ham musiqa fanidan o'rin egallagan nazariy va amaliy o'quv materiallarini o'rganishda reprodaktiv, mahsuldor metodlar bir-biri bilan uzviy aloqadorlikda va uyg'unlashtirish(integrastiyalash) mumkin bo'lgan jiahtlarda tatbiq etilishi alohida ahamiyat kasb etadi.

Boshlang'ich sinflarda musiqa ta'limi berish harakatlari, asosan, musiqa asarlarini tinglash, xor bo'lib qo'shiq kuylash, cholg'u asboblar ijrosiga jo'r bo'lish, asarlarni nazariy tahlil qilish, ritmik tuzilmalarini chapakda yoki turli raqs harakatlarida ifodalab berish texnologiyalaridan kelib chiqqan holda amalga oshiriladi. Ta'lim mazmunida esa o'quvchilarning musiqiy bilim va malakalarini o'stirib borish bilan bir qatorda, ularda badiiy va musiqiy did, mustahkam xotira, tasavvurchanlik, mustaqillik hamda tashabbuskorlik kabi xislatlarni rivojlantirib borishga yo'naltirilgan omillar ham o'z ifodasini topganligi bilan tavsiflanadi. Bunday xususiyat va jihatlariga xos musiqiy ta'limni samarali amalga oshirish, tabiiyki, ancha murakkab kechadi va o'qituvchidan o'ziga xos bilim, malaka va mahoratni talab etadi. Shu o'rinda, “o'qituvchining birinchi navbatdagi vazifasi nimadan iborat”? degan haqli savol tug'iladi. O'qituvchi dars loyihasini ishlab chiqar ekan, birinchi navbatda, sinf ahli yoki maxsus tanlab olingan o'quvchilar guruhining alohida-alohida ish turlari yoki yakka tartibdagi topshiriqlar bilan band qilish vazifalarini belgilab olishi kerak. Bu xildagi ta'limning afzalligi shundan iborat bo'ladiki, u o'quvchilarda o'quv materiallarini bosqichma-bosqich

o'zlashtirib borish uchun individual faoliyat yuritish orqali erishish mumkinligini anglatadi va shu xilda ta'lim olish usullariga ularni odatlantirib boradi.

O'qituvchi o'quv materiallariga tegishli didaktik vositalarni, jumladan, o'quvchilar individual ravishda tinglaydigan, kuylaydigan va raqs harakatlarida ifodalaydigan musiqa asarlarini o'ziga xos mazmun-mohiyati va xususiyatlariga ko'ra ko'nikma va malka egallash uchun zarur bo'lgan musiqiy-nazariy o'quv materiali tarzida bersa yoxud ularni mazmunan yanada boyitish maqsadida butun sinf jamoasining hamkorligi va birgalikda o'rganishi uchun moslashtirib bersa bir qator ijobiy natijalarga erishishi mumkin.

Masalaga shu nuqta nazardan yondashib aytadigan bo'lsak, musiqa ta'limi mazmunida o'zaro integrastiyalashgan o'quv materiallari (masalan, musiqiy-badiiy tuzulma, ijro tavsifiga ko'ra bir-biriga yaqin bo'lgan musiqa asarlari)ga tegishli vazifalarni hal qilishni nazarda tutib didaktik vositalarni qo'llash kerak. Bunday vaziyatda o'quvchilarning musiqa sohasida nazariy va amaliy darajaga ega bo'lgan imkoniyatlaridan kelib chiqib darslarda tinglanadigan musiqa asarlari, kuylash uchun mo'ljallangan qo'shiqlar, ritmik tuzulmalarni chapakda ifodalash mumkin bo'lgan kuylar, cholg'u asboblari jo'r bo'lish, shuningdek, musiqiy savodxonlikka o'rgatuvchi o'quv materiallari yoki turli tadbirlar uchun tanlanadigan musiqa asarlari mazmunan uyg'unlashtirilib o'tilsa o'quvchilarning o'z imkoniyatlariga bo'lgan ishonchi yanada oshib boradi.

Musiqa ta'limi mazmunini integrastiyalash(uyg'unlashtirish) jarayoni bevosita turli psixologik qulayliklarni o'ziga xos tarzda tashkil etishni taqazo etadi. Psixologik qulayliklarning o'ziga xosligini ta'minlash uchun esa musiqiy o'quv-biluv faoliyati quyidagi tamoyillarga muvofiq tashkil etilsa ahamiyatli bo'ladi:

1. Musiqiy faoliyatlarda har bir o'quvchining umumiy musiqiy rivojlanishini ta'minlash;

2. Musiqa fanini o'qib-o'rganish, o'zlashtirish orqali pedagogik-psixologik qulaylikka ega bo'lish;

3. Musiqiy faoliyatda har bir o'quvchining o'quv materialini ijobiy o'zlashtirishga bo'lgan individual xususiyatlari, imkoniyat va etiyojlarini hisobga olishga erishish.

Musiqa ta'limi mazmunini integrastiyalashda bunday psixologik qulayliklarni e'tiborga olinishi didaktik qulaylikni ta'minlaydi va har bir o'quvchining musiqiy o'quv-biluv rivojlanishi uchun qulay vaziyatlarni vujudga keltiradi, albatta. O'quv materiallari bilan bog'liq masalalar uchun psixologik yulaylikni vujudga keltirish bevosita uning pedagogic jihatdan qo'llab-quvvatlash darajasiga ham bog'liq bo'ladi.

Olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlari, shuningdek, ilg'or pedagogik tajribalarni o'rganish natijalari o'quvchilarning ijodiy faolligini o'stirib borishga da'vat etuvchi omillarga, ularning sifat darajasini oshirivchi jarayonlarga aloihda e'tibor berish lozimligini ko'rsatib bormoqda. Jumladan, musiqa darsliklarida beriladigan kuy va qo'shiqlar, musiqa savodiga o'rgatuvchi turli nota yozuvlari, qoidalar, ta'riflar, savol va topshiriqlar bilan bir qatorda ko'p miqdordagi illyustrastiyalar mazmuni ham integrastiyalashgan tarzda berilishi ta'lim samaradorligini yanada oshirishga qulaylik yaratadi. Masalaning e'tiborli tomonlaridan biri – o'quvchilar ijodiy faolligini o'stirib borishga da'vat etuvchi turli musiqiy o'yinlar masalasi bo'lib, ularga tegishli o'quv materiallarining ham integrastiyalanishi nazardan chetda qolmasligi kerak. Qo'shimcha

musiqa materiallarini o'zida mujassamlashtirishga molik bo'lgan: ovoz sozlovchi, ovoz diapazonini o'stiruvchi, ijroviy malaka va mahoratni puxta bo'lishini ta'minlovchi turli mashqlar, shular bilan bog'liq o'quv vositalarining dars materiali mazmuni bilan integrastiyalanishi esa o'quvchida o'quv materialini ijobiy o'zlashtirib borishiga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, musiqa sohasida shaxsga yo'naltirilgan ta'lim hamda uning mazmunini rivojlantiruvchi tavsifga ega bo'lgan o'qitishning konseptual asoslari ia nazariyasining ishlab chiqilishi dolzarb masalalardan bo'lganligi bois musiqa ta'limi mazmunini integrastiyalash shu sohadagi qator muammolarni ijobiy hal etishda katta pedagogik imkoniyatlarni vujudga keltirishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mavlonova R.A. va bosh. Pedagogika: kasb-unar kollejlari uchun darslik –T.: “O'qituvchi”, 2012.
2. Ro'ziev D.Y. Boshlang'ich ta'limda musiqa. – T.: “Sharq”, - 2007.
3. Ruziyev D.Yu. Musiqiy ijrochilik mahorati. Ilmiy-nazariy va metodik jurnal: “Pedagogik mahorat” 6-son, 2019. 260-263 b.
4. Sharipova G. Musiqa va uni o'qitish metodikasi (Kollejlar uchun o'quv qo'llanma). –T.: Turon-Iqbol, 2012.
5. Sharipova G.M., Yakubova Sh.A. Maktabgacha ta'lim muassasalarida musiqa o'qitish metodikasi. –T.: Cho'lpon nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, -2009.

BOSHLANG'ICH SINFLARDA GEOMETRIK MATERIALNI O'RGATISHNING UMUMIY MASALALARI

*G. Usmonova,
G'igduvon tumani 36-maktab o'qituvchisi*

Matematikaning boshlang'ich ta'limdagi o'zgarishlardan biri kichik yoshdagi o'quvchilarning geometrik bilimlari chuqurligi va darajasining o'sganligini ko'rsatadi. Biroq, umumiy amaliyotda boshlang'ich sinf o'quvchilarining geometrik bilim, malakasida tipik xatolar uchrab turadi. Kichik yoshdagi o'quvchilarning geometrik bilimlarini sifati takomillashtirishga muhtoj. Bundan tashqari geometrik jihatdan savodli o'qituvchi boshlang'ich matematika kursida yangi geometrik mazmun kiritish sharoitida juda ham keraklidir.

Boshlang'ich matematika dasturida geometrik material katta o'rinni oladi. Geometrik materialni o'rganishning asosiy maqsadi geometrik figuralar (nuqta, to'g'ri va egri chiziq, to'g'ri chiziq kesmasi, siniq chiziq, ko'pburchak, aylana va doira) ularning elementlari haqida, figuralar va ularning elementlari orasidagi munosabatlar, ularning ba'zi xossalari haqidagi tasavvurlarning to'la tizimini tarkib toptirishdan iborat. Geometrik figuralar haqidagi fazoviy tasavvurlar, geometrik figuralarni chizmachilik va o'lchash asboblari yordamida va bu asboblarning yordamisiz o'lchash va yasashning amaliy malakalari (ko'zda chamalash, qo'lda chizish va hokazo) tarkib toptiriladi; o'quvchilarning nutq va fikrlashlari shu asosda rivojlantiriladi. O'quvchilarda geometrik tasavvurlarni tarkib toptirish, ularni chizish va o'lchash malakalari bilan qurollantirish, ular tafakkurini rivojlantirish masalalariga geometriya elementlarini o'rgatishda qo'llanadigan o'qitish metodlari javob beradi.

<i>Xalilova F. M., Jalilova N.</i> Boshlang'ich sinf tabiatshunoslik darslarida individual va to'g'arak ishlarini tashkil etish metodikasi	281
<i>Yusufzoda Sh. Y., Ortiqova S. Sh.</i> Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematik tafakkur va matematik qobiliyatlarni rivojlantirish metodikasi	285
<i>Adizova N. B., Farmonova S.</i> Sinfdan tashqari o'qish darslarida o'quvchilarning mustaqil o'qish ko'nikmalarini shakllantirish usullari	287
<i>Юлдашева М. М.</i> Развитие толерантности на основе национальных традиций	290
<i>Nurova Y. U.</i> O'zbek xalq paremalaridagi etnonimlar omonimiyasi	295
<i>Axmadova D. A.</i> Tibbiy metaforalarning o'ziga xos xususiyatlari	300
<i>Qodirova S. A., Askarova D.</i> Boshlang'ich sinflarda "Zarbulmasal" mavzusini o'tishda ta'lim texnologiyasi	304
<i>Ҳакимова М.Х., Фуёсова Д.</i> Мактабгача ёшдаги болаларнинг математик ривожланиш муаммосини лойиҳалаш	306
<i>Qodirova S. A., Askarova D.</i> Voqeband adabiy parchalar	308
<i>Адизова Н. Б.</i> Бухоро туман микротопонимиясида ойконимларнинг ўрни	312
<i>Ёдгоров Қ.М.</i> 5-7 синф ўқувчиларида инсонпарварлик ҳис-туйғуларини шакллантириш жараёнининг мазмуни	315
<i>Курбанова Г.Н., Юлдашова Ш.Т.</i> Развития методов преподавания в медицинских вузах	319
<i>Сатторов Мироншоҳ.</i> Уголовная ответственность за клевету	323
<i>Qo'shshayeva A. A., Faxriddinova M. Q.</i> Bola psixologiyasi va uning nutqidagi nuqsonlar	327
<i>Dilsora Ergashova.</i> Fonetik mashqlardan foydalanishning samaradorligi	330
<i>Hojiyeva N. H.</i> O'zbek tilida meva etimologiyasiga oid lug'atlar	333
<i>Temirova M. Z.</i> Atom tuzilishining hozirgi zamon atomistik talqini	337
<i>Adizova M. I.</i> 3--sinf o'qish darsligidan 1 soatlik noan'anaviy ochiq dars ishlanmasi	340
<i>Садуллоева М. Г.</i> Уникальный идиолект гулхани-басенника	347
<i>Ro'ziev D. Yu.</i> Boshlang'ich sinflarda musiqa ta'limi mazmunini integrastiyalashning ba'zi masalalari	349
<i>Usmonova G.</i> Boshlang'ich sinflarda geometrik materialni o'rgatishning umumiy masalalari	351
<i>Cho'liyeva S. I.</i> 1-sinf matematika darsligidan 1 soatlik noan'anaviy ochiq dars ishlanmasi	353
<i>Очилова М.О., Шамсуллаева Р.</i> Бошланғич синф математика дарсларида ижодий фикрлашни шакллантириш	355
<i>Idiyev A., Hayitov J.</i> O'quvchilarda figura yuzi tushunchasini shakllantirishga doir usuliy tavsiyalar	358
<i>Пўлотова Ю., Ўктамова С.</i> Бошланғич таълимда ўқувчиларнинг ижодий фаолиятини ташкил этиш методик муаммо сифатида	360
<i>Пўлотова Ю., Исоева Ф.</i> Она тили таълимида прагматик компетенцияни шакллантиришнинг асослари	362
<i>Tilavova M. M.</i> Texnologiya darslarida xorijiy ta'lim tizimidan foydalanish	365
<i>Фармонова Ш.М.</i> Бошланғич синфлар ўқувчиларида касбга бўлган қизиқишни шакллантириш	369
<i>Rahmatov N. H.</i> Boshlang'ich sinflarda asosiy miqdorlarni o'rgatish jarayonida pedagogik texnologiyalarni qo'llash samaradorligi	372
<i>Cho'liyeva G. T.</i> Ohang – nutqiy jarayonning ajralmas birligi	377
<i>Рахмонова Г. Ш.</i> Талабаларда маънавий-ахлоқий тарбиянинг аҳамияти	381
<i>Исмамов С.Р., Шкруллаева Ш.Ш.</i> Гуруҳ раҳбарининг тарбиявий ишларни такомиллаштириш усуллари	384
<i>Қўлдошев Р. А.</i> Дунёда чапақайлик муаммоси	390
<i>Ризаева М. Р.</i> Таълимни рақамлаштириш шароитида ўқув материални ўзлаштириш даражалари	394
<i>Пўлотова Ю.</i> Ўқиш дарсларида илмий-оммабоп мақолаларни ўқитишда таълим методларидан фойдаланиш	397